

Centralafrikansk syn på manlig sexualitet

Kommentar till seropositiva afrikaners smittspridning

Kajsa Ekholm Friedman

I Läkartidningen har nyligen förts en debatt om tendensen hos HIV-positiva afrikanska asylsökande och invandrare i Stockholms län att inte följa föreskrifterna om kondom och information till sin partner. För att förstå och påverka ett sådant beteende krävs bättre kännedom om den aktuella bakgrunden. I Centralafrika är sex kopplat till barnalstring på ett helt annat sätt än det någonsin varit hos oss och mannens roll uppfattas också annorlunda. Att avge spermier är starkt förknippat med mannens självkänsla. Därtill kommer skilda uppfattningar om orsaker till sjukdom och död och en annorlunda koppling mellan sex och makt/pengar. Ett nödvändigt led i HIV-bekämpningen är därför att försöka påverka asylsökandens och invandrarens sätt att tänka när det finns klara argument för detta. Om det inte sker finns risk för allvarigare konflikter i det svenska samhället längre fram. Att motverka riskfyllt sexbeteende kräver generellt en större förståelse och förändring av olika kultur-mönster - även svenska flickors sexuella frigjordhet som innebär att de kan gå till sängs med en man som de träffat på disco några timmar tidigare.

Kajsa Ekholm Friedman är docent i socialantropologi vid Lunds universitet och hennes forskning har till stor del rört samhälle och kultur i Centralafrika.

Sverige är i dag ett mångkulturellt samhälle med vad det innebär av såväl positiva effekter som problem. Det är naturligtvis lättare att framhäva det positiva, att det kommer nya erfarenheter, nytt kunnande, att det blir brokigare, förhoppningsvis mera dynamiskt, mindre stelt och sterilt. Det är svårare att tala om problemen och det finns i dag en tydlig tendens att vilja sopa dem under mattan. Detta är dock föga framsynt.

Ett generellt problem är att många invandrargrupper har en kultur som markant skiljer sig från den svenska och att detta ibland leder till störningar i det sociala livet. Med "kultur" menar jag fundamentala värderingar, uppfattningar om världen och normer för bete-

endet som är gemensamma för en hel grupp. När en kurd på anmodan dödar sin brors otrogna hustru är detta självklart mord enligt svensk lag, kvinnors otrohet är ingen legitim ursäkt eller ens förmildrande omständighet. I Stockholms tingsrätt hävdade dock förövaren "att kurdisk tradition ger mannen rätten att döda en kvinna som varit otrogen" (Expressen 27/4 93). Här är situationen mycket klar, gärningsmannen förnekar inte brottet men hänvisar till sin egen kultur. Vi etniska svenskar förstår problemet och vi kan ha olika inställningar, oftast kanske att invandraren måste anpassa sig till de lagar som råder här oavsett hur man i hans hemland ser på otrohet och kvinnans värde. Det finns också situationer där invandrarkulturen ser strängare på brottet och skulle vilja ha en skarpare markering från våra domstolar.

När smittskyddsläkarna Brith Christenson och Per Lundbergh (Läkartidningen 7, 93) urskiljer en tendens hos seropositiva afrikanska asylsökande och invandrare i Stockholms län att inte följa föreskrifterna om kondom och information till sin partner kan det se ut som om situationen är en helt annan. Det finns av naturliga skäl ett mörkertal när det gäller själva gärningen, den är inte lika flagrant och ovedersäglig, och det framgår inte direkt om den överhuvudtaget har någonting med kultur att göra. Förövaren försöker ju inte själv förklara att göra. Förövaren försöker ju inte själv förklara ursäkt sitt beteende på det sättet.

Till en viss del är det nog så att vi alla har svårt att bete oss förnuftigt när det gäller sex. Vi står här inför en kraft som vi inte riktigt råår på, den tycks kunna göra lite hur den vill med oss. Vad tänkte tex svenska flickor på i början av seklet när de gick ut och blev med barn trots att det hela ofta slutade i total katastrof, död till

Förövaren hävdade "att kurdisk tradition ger mannen rätt att döda en kvinna som varit otrogen"

Att vi inte styrs av förnuft när det gäller sex är ett generellt problem i HIV-sammanhang

följd av abortörens ingrepp eller stigmatisering som ogift mor. Att vi inte styrs av förnuft när det gäller sex är ett generellt problem i HIV-sammanhang och har ingenting att göra med om man är svensk eller exempelvis ugandier. Detta betyder dock inte att den kulturella bakgrunden är ointressant. Det borde helt enkelt vara svårare för afrikanen än för svensken att acceptera de svenska smittskyddsföreskrifterna. Dessa är ju kulturella på så sätt att de är anpassade efter en svensk syn på sexualitet. Min avsikt är här inte att försöka ursäktas det beteende som Christenson och Lundbergh påvisar utan snarare att poängtera att det finns olika uppfattningar om manlig sexualitet här i världen och att vi måste skaffa oss kunskap om dessa. Med den typen av kunskap borde det från svensk sjukvårds sida vara möjligt att i första hand föra en mera konstruktiv dialog med de seropositiva afrikaner som vistas här. Det avgörande måste vara att man överhuvudtaget inser att det finns någonting att diskutera.

Min egen forskning har till stor del rört samhälle och kultur i Centralafrika. Jag har dessutom från 1985 och framåt, i olika perioder, gjort fältarbete i Kongo. Den annorlunda syn på sexualitet som jag här skall presentera gäller givetvis i första hand denna del av Afrika, men mycket tyder på att liknande föreställningar finns i andra delar av kontinenten söder om Sahara.

Svensk respektive centralafrikansk syn på sexualitet

Vår smittskyddslag har uppkommit i ett samhälle där sexualiteten i hög grad frikopplats från reproduktionen. Svenskar har ibland sex i syfte att göra barn, vilket kan vara himlastormande då paret inte har någon anledning att betvivla sin kompetens men nog så frustrerande när månaderna går utan resultat. För det mesta ägnar sig dock svensken åt sex som nöje och njutning. Att han ser det så är viktigt för hela idén om skyddat sex med kondom när man är hivsmittad.

Denna separation av sexualitet och barnalstring ligger inte särskilt långt tillbaka i tiden. I full skala bröt den inte igenom förrän under 60-talet. Men då öppnades fördämningarna och en flodvåg av pornografisk litteratur sköljde över oss, bort med alla tabun, sexuell

frigörelse för kvinnor, bögar och lesbianer, massagestavar och tusen och ett sätt att framkalla orgasm. När HIV dyker upp ser det ut som om lösningen för att begränsa smittspridningen heter "säker sex", att ha kondom som fångar upp den farliga sperman om den smittade är en han. Att lösningen framstår som så enkel har kanske att göra med att det från början är mest homosexuella som drabbas. Med kondom kan han fortsätta göra det han gör, dvs av kärlek eller sexuell attraktion ha sex med andra män. Hans sperma är ganska ointressant ur sexuell synvinkel.

För en centralafrikaner är det av kulturella skäl inte alls lika lätt. Han är för det första heterosexuell och han har dessutom en syn på sex som går på tvärs med användandet av kondomer.

I Centralafrika är sex kopplat till barnalstring men på ett helt annat sätt än det en gång i tiden var hos oss. Vi höll oss med en ganska negativ inställning till sex, det var skamligt och syndfullt och skulle bara praktiseras inom äktenskapet. Samtidigt pågick förstås både det ena och det andra i det fördolda. I Centralafrika finns ingenting av denna dubbelmoral och skuldtyngda sexualfientlighet. Sex är entydigt positivt, dessutom är det en akt av betydligt större dignitet än den någonsin varit hos oss. På det högre, ideologiska planet är mannens sexualitet något av en gudomlig handling, han är Skapare av liv i ordets mera högtidliga betydelse. Om vi överdriver jämförelsen en aning skulle man kunna säga att sex hos oss reducerats till förströelse medan det i Centralafrika är ett fenomen av närmast kosmisk natur. Ur hans sexualitet växte samhället fram, den hör till samma kategori som politiken, naturens växlingar och samhällets fortbestånd. Även om han i vardagsituationen inte alltid är ute efter att göra barn handlar ändå själva sexualakten om att han skall överföra sin livgivande sperma till kvinnan. Det innebär inte bland annat detta utan först och främst detta. Sex och deporeringen av sperma i henne är en och samma sak. Potensen ligger i själva sperman.

Det finns mycket lite av homosexualitet i Afrika söder om Sahara. Till en del kan man förklara detta med de äldre männens kontroll över de ungas sexualitet i tidigare perioder. De unga giftes bort i unga år och fick

Centralafrikanen har en syn på sex som går på tvärs med användandet av kondomer

Sex och deponeringen av sperma i kvinnan är en och samma sak

inte själva avgöra. Det var nog inte så att intresset saknades för vi vet från den etnografiska litteraturen att bestraffningarna var hårda. Bögarna fanns där med andra ord men de hade ingen möjlighet att leva ut sin homosexualitet. I dag när de äldre mist sin makt i länder som Kongo gör de unga som de vill, flickorna sitter där inte längre lydigt och väntar på att någon gammal man som släkten accepterat skall uppenbara sig och det finns unga pojkar som dras som magneter till barer där de kan träffa vita män. Men synen på sex, att det i första hand handlar om att deponera sin sperma i kvinnan, är fortfarande en kraftig spärr mot homosexuellt beteende. Kongoleser förstår överhuvudtaget inte vad det hela går ut på, 'varför gör de det' frågar de mig när vi talar om homosexualitet i Väst. 'För att de tycker om andra män' är inte ett begripligt svar från min sida. De är påfallande strikta, många av de persioner som vi håller oss med tycks överhuvudtaget inte existera. Jag urskiljer inga pedofiler, inga incestfall i betydelsen sexuella övergrepp mot små barn, ingen sexuell upphetsning inför våld mot kvinnor, och detta går inte att förklara med att de kanske döljs ovanligt väl för alla tycks veta allting om alla.

En man som tillbringat lång tid i Frankrike och där fått nya idéer försökte praktisera oralsex på den kvinna han gifte sig med vid återkomsten. Genast spred sig ryktet i kvarteret, kvinnan förstod sig inte alls på hans beteende och hon anförtrorde sig på vanligt sätt hos grannarna, som rådde henne att dra honom inför rätta. Vad höll han egentligen på med, försökte han "äta" henne, eller vad var det fråga om? Där stod han med tårarna rinnande utmed kinderna och försökte förklara sig inför en konstnerad åhörarskara.

Överbetoning av mannens roll

Den centralafrikanska synen på sex kan te sig grandios ur mannens synvinkel. Ur ett kvinnligt perspektiv framstår den däremot som direkt manschauvinistisk.

I södra Kongo (där jag gjort mitt fältarbete) tilldelas kvinnan en klart underordnad roll i reproduktionen, trots att det är ett matrilineärt (definieras vanligen som härstamning på mödernet) samhälle. Det är mannen som gör barnet, hans sperma är som mat för fostret, det är

det ständiga tillskottet av sperma som får fostret att växa till där inne i hennes mage. Därför gäller det för honom att idogt arbeta på detta varje dag, ständigt lämna ifrån sig den dyrbara livsnödvändiga sperman inne i henne. In i det sista är han där och bidrar med sin fantastiska vätska. Helst skall det finnas spermier på barnets huvud när det föds. Han gör sitt "arbete" och förtjänar allt beröm för det. När barnet föds och man kan konstatera att den nyfödde är stor och knubbig berömmar omgivningen honom och han själv jäser av stolthet över vad han åstadkommit. Du har verkligen gjort ett ordentligt jobb, ett snyggt jobb, se så knubbig han är, säger de till honom. Ja, säger fadern, jag har inte legat på latsidan. Sen ska han också för egen del ha barnbidraget (som han får om han har lön). Det uppfattas som en belöning för att han gjort barnet. De ständiga samlagen behövs också för att hennes vagina inte skall dra ihop sig eller rent av växa igen och på så sätt omöjliggöra förlossningen. Mannen har en viktig roll även där, det gäller att hålla passagen öppen för barnet och det gör han genom att så ofta han kan tränga in i henne.

Min kvinnliga assistent som är en medelålders kvinna med flera barn berättade att hon anade att bilden inte stämde på ett tidigt stadium, redan efter det att hon lämnade sin första man. Hon var nämligen, utan att veta det, i andra månaden vid separationen och hennes föräldrar blev mycket upprörda när de fick reda på det och de sa till mannen att du måste ju fortsätta ditt arbete på barnet, hur skulle det annars gå, det kommer att bli en permatur, en ynkelig en som inte klarar sig. Av någon anledning, det var tydligen han som vägrade, blev inget ytterligare "arbete" gjort och till sin förvåning födde hon ett stort och vackert barn. Hon ställde sina försiktiga frågor till en vit sjuksköterska och denna hade lättvindigt svarat att hon väl skött sig väl under graviditeten. Min assistent hade blivit helt perplex, 'skött mig väl, har det med mig att göra' hade hon tänkt. 'Jag har faktiskt förstått hur det hänger ihop, men som du ser vill männen inte acceptera det', säger hon.

Man har tidigare riktat anklagelser mot änkor som fött barn efter mannens död av den anledningen. När änkan fött ett normalt barn några månader efter man-

Det är det ständiga tillskottet av sperma som får fostret att växa till där inne i hennes mage

nens död har de sagt: Men detta barn, det är ju stort och hon är änka, är det inte så att hon varit ute med andra, hur skulle hon annars ha kunnat få detta barn?

Den traditionella föreställningen om hur barn blir till ställer också till problem för männen själva, speciellt i dag när parförhållandena på grund av fattigdomen är av ytterst fragil och temporär karaktär. Han kan få för sig att flickvännens graviditet "inte bara tillhör honom". Eftersom han tror att fostret växer till därinne i hennes mage genom en ständig tillförsel av sperma får hennes eventuella otrohet lätt till konsekvens att han tror att det finns flera fäder till barnet. 'Det är inte bara jag som är far,' säger han, 'jag vet att hon varit ute med flera.' 'Det kanske är jag som gjort huvudet,' kan han säga, 'någon annan har gjort kroppen och en tredje benen.' Det är fruktansvärt, tycker han, 'det blir ju monster av barnen nu för tiden när kvinnorna inte håller sig till en.' Han tror också att ett enda samlag inte kan ställa till så stora problem. 'Jag gör allt jag kan för att hon inte skall bli med barn', säger han till mig och när jag frågar hur han då betar sig, kan han svara att han bara gör det en gång med samma flicka, därefter sticker han.

När en flicka blir med barn i dagens Brazzaville och föräldrarna söker upp pojken och försöker få honom att axla sitt ansvar är det inte bara själva omhändertagandet det gäller. De är också upprörda över att flickan går där med en graviditet som inte får sin nödvändiga behandling. Om det blir något fel på barnet, om det inte blir stort och fint, så skall du få se på annat, kan de säga. Och flickan själv känner sig ängslig över situationen. 'Hur skall jag få ett normalt barn när jag inte har någon man.' Så här förklarar en av mina informanter: "De unga flickorna är ofta rädda för att sitta där med sin graviditet utan man, för de tror att om man är med barn och inte har intim relation med en man så kommer inte barnet att växa till och hennes kropp kommer inte att vara öppen den dag förlossningen äger rum. Därför har hon alltid någon vid sidan om, om den som sagt att det är han som gjort graviditeten sticker. Att få ut denna idé ur deras skalle är svårt, t o m de intellektuella tror att det är så."

En kvinna i min studie påstod att hon bar sitt barn i ett helt år och när det äntligen kom fram var det magert och trött. Alla i hennes omgivning satte det i samband med att hon inte hade haft ett nog omfattande sexuellt samliv med sin man. Hon hade temporärt flyttat ifrån honom för att han alltid slog henne och de hade bara

träffats då och då. Så tolkade även hon situationen. Denna föreställning om hur barn blir till berövar kvinnan så gott som hela hennes roll i reproduktionen. Barnet är hans produkt. Den pressar henne också att ha sex, vilket naturligtvis inte är något fel i sig. Men i en situation då männen gör flickor och kvinnor med barn och sen försvinner, driver det henne att i HIV-tider fortsätta att ha sex med andra, bara för att inte äventyra barnets utveckling - och sitt eget liv vid förlossningen. Det får också båda att inta en negativ hållning till kondomer, som ju förhindrar sperman från att nå fostret.

Synen på sjukdom och kopplingen mellan sex och makt/pengar

Det finns två ytterligare fenomen som är värda att reflektera över. Det ena är kulturellt betingade uppfattningar om sjukdom och död. Vi uppfattar kroppen som en biologisk organism underkastad samma lagar som gäller för naturen i övrigt, eller eventuellt som en bil som går sönder och tas in för reparation. I detta skiljer vi oss markant från afrikaner, vare sig de bor i Västafrika eller Centralafrika. Att sjukdomsorsaker av virus och bakterier och att olyckshändelser är en kombination av otur och vårdslöshet må vara sanning för oss, men det är ingenting som vi fått andra att tro på. I andra delar av världen förklaras sjukdom och död på annat sätt och synen på människokroppen är en annan. Av den anledningen kan det vara svårt att kommunicera den västerländska, vetenskapliga bilden av HIV och aids till exempelvis afrikaner. Dels kan virusförklaringen vara svår att ta till sig, dels kan det vara svårt att förstå att man kan ha en mycket allvarlig och smittsam sjukdom (*disease*) trots att man känner sig helt frisk (ingen *illness*). I Centralafrika är sjukdom intimt förknippat med illabefinnande, man har överhuvudtaget aldrig haft någon anledning att skilja dem åt.

Men många av de afrikaner som kommer hit är ju utbildade, kan man invända. Ja, men det tycks vara så att olika föreställningar om världen kan existera sida vid sida och att den västerländska, som tillförs via skolan och universitetsstudier, ibland under åratals vistelse i Paris eller någon annan metropol, trots alla sina po-

De unga flickorna tror att om man är med barn och inte har intim relation med en man så kommer inte barnet att växa till

Det kan vara svårt att kommunicera den västerländska vetenskapliga bilden av HIV och aids till exempelvis afrikaner

änger, inte förmår konkurrera ut den traditionella.

Det andra fenomenet rör kopplingen mellan sex och makt/pengar. Det finns i och för sig tendenser till det i alla kulturer men i Centralafrika är den särskilt stark. Det har i alla tider varit så att den man som har mycket makt och pengar (vilket för övrigt är samma sak) också har mycket sex. Tidigare hade han ett stort antal hustrur, i dag har han som regel en enda men samtidigt ett varierande antal älskarinnor. Sex blir på så sätt en markör av status. Det har under hela den period som jag gjort fältarbete i Kongo talats mycket om både Sassous (Kongos förre president) och Mobutus sexuella aptit. Det har hört till att härskaren, som är den rikaste och mäktigaste, även gör anspråk på sina närmaste mäns kvinnor. Detta har ingått i maktspelet från hans sida, genom att ligga med fruarna har presidenten dominerat, eller åtminstone trott sig kunna dominera de andra männen.

I min studie av dagens Brazzaville ser jag hur männen med makt och pengar lägger beslag på flickorna medan de fattiga pojkarna får finna sig i att vara "be-traktare", som de själva uttrycker det. Det är faktiskt inte så till hundra procent, flickorna väljer inte helt efter pengarna, men mönstret finns där och det präglar i hög grad de unga männens bild av världen. De förknippar sin egen fattigdom med ett torftigt sexliv och de ser med avund på de rika politikerna som har allt, inte bara makten och pengarna utan även kvinnorna.

I Kongo tror man sig omedelbart kunna se på en man om han är betydelsefull eller inte. Man ser det på kläderna, på hans sätt att röra sig, han är aningen korpulent etc. Om makten tar sig dessa externa uttryck skulle den ju kunna imiteras. Och detta är också vad unga, fattiga pojkar från Brazzaville, de s k "sapeurerna", försökt göra under senare tid. De tar sig till Frankrike, ofta genom att smuggla marijuana, och de ägnar sitt liv åt att bygga upp en garderob av märkeskläder. De lever i misär medan alla pengar går till kläder och skor. När garderoben är inhandlad, och det skall vara de allra finaste märkena, gör de ett triumfartat besök i hemlandet där de visar upp sig i all sin glans. Under några år försökte jag så ofta som möjligt besöka de platser där

man kunde beskåda dem, det säkraste var uteserveringar i Brazzaville men det hade också hänt att någon "sapeur" hade lyckats ta sig in på fotbollsplanen i halvtid och där rusat runt i sin superdyra kostym med sidskjorta och handgjorda skor under folkets jubel, innan militären fick tag på honom. På stadion kunde de verkligen räkna med publik. I dag är inställningen till dem ambivalent, många vet att kläderna inte uttrycker makt och rikedom och att de i själva verket lever ett uselt liv i Europa. Men i början fungerade imitationen.

Samma sak kan lätt hända när det gäller sex. En fattig man från Centralafrika som är van vid att hans fattigdom dömer honom till ett torftigt sexliv måste uppfatta Sverige som ett verkligt paradiset. Han måste känna sig som en kalv på grönbete. I Sverige kan han ju ha sex utan att ha några pengar, svenska flickor ser i första hand till hans person. Det måste vara frestande att få leva ut sin manliga sexualitet på samma grandiosa sätt som presidenten hemma, att även på det sättet imitera makten. Och detta ställer givetvis till problem om han är seropositiv och inte vill använda kondom.

Vad händer i Sverige?

Den asylsökande afrikanen testas, får besked om sin seropositivitet och därefter förhållningsorder om att han måste informera sin partner och ha skyddad sex. Att få ett besked om seropositivitet måste naturligtvis vara en chock för alla. Det finns i dag ingen bot, tiden är utmätt även om den kan tänjas. Jag vet inte om det är lättare för svensken, men han eller hon tycks i vilket fall som helst ha lättare att acceptera sakernas tillstånd och att följa smittskyddsföreskrifterna. För alltför många afrikaner tycks detta vara en omöjlighet.

Orsaken till att så stor procent av de HIV-smittade afrikanska männen bryter mot smittskyddsföreskrifterna här i Sverige kan vara att de helt enkelt inte klarar av att acceptera en så stor omedelbar och obegriplig dödförklaring som det seropositiva beskedet innebär. I fyra av de fem fall som Christenson och Lundbergh redogör för har mannen hemlighållit eller direkt förnekat sin seropositivitet inför de kvinnor han haft sex med. I två av fallen säger mannen i fråga till läkaren att han

"Felet" ligger i att den afrikanska mannen knyter sitt människovärde för nära till denna vätska

Den centralafrikanska uppfattningen om sex må vara grandios ur manlig synvinkel men den är både snål och felaktig när det gäller kvinnans roll i reproduktionen

är ointresserad av sex, nu när han inte kan få barn. Här erkänner han sin belägenhet och han talar som företrädare för sin kultur, allt är slut i och med att han inte kan spela rollen som befruktare. Men så visar det sig att han utvecklar ett dubbelliv där det finns en eller flera kvinnor, som ingenting får veta och där han t o m sätter barn till världen. Det är uppenbart att han inte kan hantera den information han får inom ramarna för den egna kulturen. I stället tvingas han förneka och ljuga för sig själv och de kvinnor han träffar. Kondomer är naturligtvis ingen utväg för honom. Om han måste stänga inne sin livgivande vätska, vem är han då? Att det skulle vara fel på hans sperma, att den fantastiska vätskan inte skänker liv utan död, är en total katastrof. "Felet", skulle man kunna säga, ligger i att han knyter sitt människovärde och sin manliga identitet för nära denna vätska. Men om hans kulturella syn på sex inte går att förena med ett ansvarsfullt beteende i det svenska samhället måste denna syn förändras.

Kunskap och påverkan

Vad kan vi göra för att komma till rätta med problemet? Kunskap om hur man ser på manlig sexualitet, HIV och sjukdom i största allmänhet i andra delar av världen bör vara första steget. Nästa steg måste vara att föra en dialog över kulturgränserna. Problemen finns ju i ännu högre grad på den afrikanska sidan och det finns i många länder nationella program för aidsbekämpning. Inom dessa bör det finnas läkare och forskare som både är väl förtrogna med lokala uppfattningar om sexualitet och har viss erfarenhet av att försöka påverka destruktivt sexbeteende. I mångkulturismens Sverige vill vi ogärna pracka våra egna uppfattningar om världen på andra. Vi svenskar när också ett slags självhat som ger oss allmänt dåligt självförtroende. Jag är dock av den uppfattningen att vi som ett led i HIV-bekämpningen måste försöka påverka asylsökandes och

invandrares sätt att tänka när det finns klara argument för detta. Om detta inte sker bäddar vi bara för allvarligare konflikter i det svenska samhället längre fram. Den centralafrikanska uppfattningen om sex må vara grandios ur manlig synvinkel men den är både snål och felaktig när det gäller kvinnans roll i reproduktionen, och den är direkt livsfarlig i en samhällelig situation där det finns HIV. Detta gäller både Sverige och Afrika. För Zambia finns det uppgifter om att 25% av befolkningen är HIV-smittad, i Uganda talas det t o m om ännu högre procenttal.

Kultur är inget neutralt uttryck för folksjälens utan har ofta med makt och dominans att göra. Speciella förutsättningar om världen liksom regler för beteendet måste ju ha uppkommit i någons eller någras hjärnor och det är ofta konstruktivt ur antropologisk synvinkel att ställa sig frågan "i vems", vem passar denna idé, vem tjänar på den? Det bör vi tänka på när vi försöker visa respekt för kulturer i stället för människor. I och med att den speciella idén, som naturligtvis ingår som en del av ett större idéblock, är förankrad i ett visst samhälle eller en viss maktstruktur kan vi också förvänta oss att den faller om det sker en genomgripande samhällsförändring. Denna syn på manlig sexualitet och spermiernas magnifika betydelse hör hemma i ett klansamhälle som domineras av män och i första hand äldre män. När detta samhälle går i graven, antingen genom ekonomisk utveckling eller som en konsekvens av det motsatta, av underutvecklingen och den ökande fattigdomen, kommer uppfattningen att sex i princip handlar om att deponera spermier inne i kvinnan att få sig en knäck. Man kan väl tänka sig att kvinnorna kommer att kräva mera samtidigt som den vetenskapliga modellen för befruktning och fostrets utveckling framstår som mera övertygande.

Medan vi väntar på ett effektivt medicinskt botemedel mot HIV måste vi över hela jorden bemöda oss om att motverka riskfyllt sexbeteende. Till det hör det kulturmönster som jag beskrivit ovan. Dit hör nog också svenska flickors sexuella frigjordhet, som bl a innebär att gå till sängs med en man som de träffat på disco några timmar tidigare. Men detta är en annan fråga.